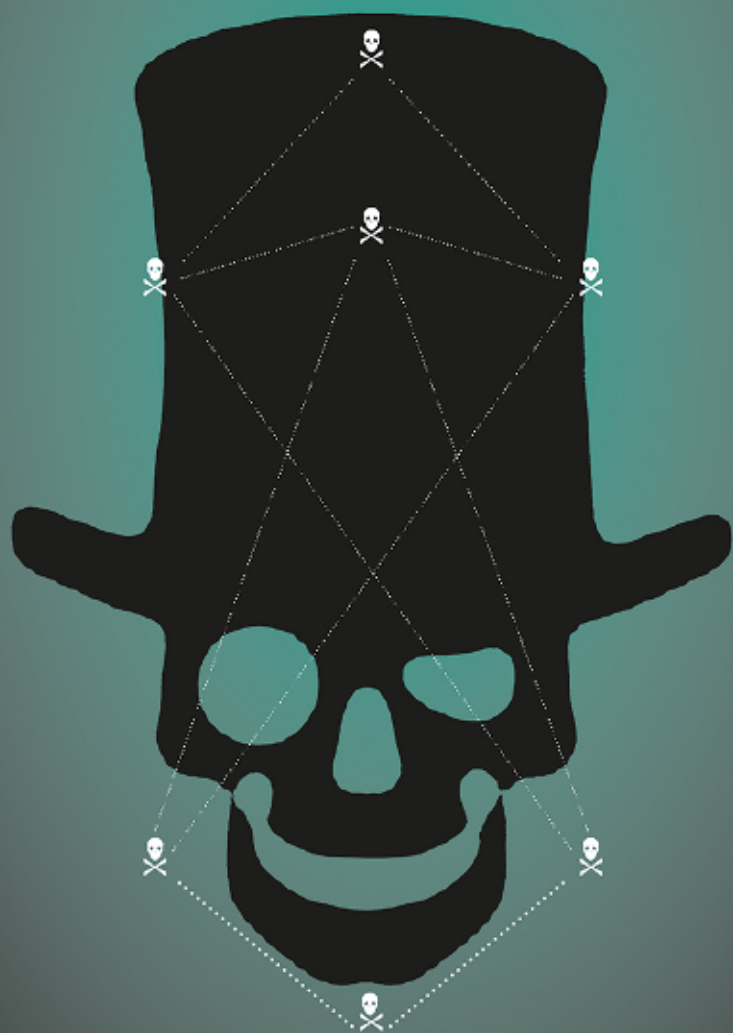

PETER
ACKROYD

FAWKSMOOR

Peter Ackroyd
Hawksmoor

P E T E R
A C K R O Y D

FAWKSMOOR

Nakladatelství Paseka

PŘELOŽILA JOHANA LABANCZOVÁ

HAWKSMOOR

Copyright © Peter Ackroyd, 1985

All rights reserved

Translation © Johana Labanczová, 2016

ISBN 978-80-7432-426-0 (váz.)

ISBN 978-80-7432-754-4 (epub)

ISBN 978-80-7432-756-8 (mobi)

ISBN 978-80-7432-755-1 (pdf)

Léta tisícího sedmistého jedenáctého, v devátém roce vlády královny Anny, byl schválen zákon nařizující vybudovat ve městech Londýn a Westminster sedm nových farních kostelů. Zakázka byla uložena stavebnímu úřadu Jejího Veličenstva se sídlem ve Scotland Yardu. Architekt Nicholas Dyer poté začal pracovat na modelu prvního kostela. Jeho spolupracovníci by tento úkol nejspíše svěřili zručnému truhláři, Dyer však miniaturu raději zhotovil vlastnoručně včetně oken a schodů z jedlového dřeva: každý prvek bylo možné odstranit a rozložit tak, aby si případný zájemce dokázal prohlédnout uspořádání všech jednotlivých částí. Velikost prvků určoval Dyer podle předem připravených plánů a jako vždy pracoval nožikem se stříenkou ze slonoviny omotanou roztřepeným provazem. Stavba modelu mu zabrala tři týdny, a jak postupně zakončoval kostelní věž špicí, bylo možné si představovat, jak ve Spitalfields roste stavba skutečného kostela. Na vybudování však čekalo ještě šest dalších chrámů, a tak se architekt opět chopil krátkého mosazného pravítka, kružítká a tuhého papíru, na kterém zhotovoval náčrt. Pracoval svižně s jediným pomocníkem, Walterem Pynem, zatímco na druhém konci města na sebe halekali zedníci, pod jejichž nástroji se z neopracovaného kamene postupně vynořovala architektova vize. Tu máme dodnes před očima; a přece je teď na okamžik, zatímco se stavitel sklání nad listy papíru, slyšet jen jeho těžké oddychování a praskot ohně v krbu, z něhož náhle vyšlehne plamen a vrhne přes místnost temné stíny.

ČÁST PRVNÍ

1

Nuže započněme. Jak před tebou celá věc svou pravdivou tvářnost bude ukazovati, vždy všecknu stavbu jejího vnitřního ustrojení měj na paměti. Nejprve musíš celé plochy rozměry co možná přesně vyměřiti i spočísti, načež k vytvoření plánu a měřítka můžeš přikročiti. Vštípil jsem tobě regule z hrůzy a velkoleposti plynoucí, neb jest třeba, bys je v skladbě jednotlivých částí a ozdob, jakož i v rozvržení veškerých proporcí, ať na které již koliv z condignací, řádně uplatňoval. Pozoruješ, Waltře, jak se pera chápu? Zde na dalším listě polohu a působení těles nebeských, jakož i Slunce a Lůny vypočtu, a tebe tak pochybností zbavím, kdy s prací započítí a kdy v ní ustati povinován jsi. Náskres stavby s veškerými příčkami a průchody pomocí lineálu a kružidla nutno vyhotoviti. S tím, jak se stavba nabývají výšky proměňuje, vidí mi se za hodné vyznačiti, kterak se všechny linie doplňují, tak jako u sítě, jakou pavouk v komoře spřádá. Leč, mládenče, chop se raděj tuhy než inkoustu: v ruku, jež vede pero tvé, dosud důvěry nechovám.

Walter Pyne zkroušen hlavu svěsil, jako kdyby se k výprasku na pranýři hotovil, a já se nesvedl smíchu ubrániti. Mívá sklon k chmurám a trudné mysli, pročez přes stůl naklání se, podal jsem mu kalamář, by se rozveselil. Hle, *pravil jsem*, co všechno všanc dám, abych tvoji tvář rozjasnil. Jestli jsi konečně s tou svou melankolií ustal, pokračuj, prosím: náskres průčelí vyhotov, ten pak do plánů zanes a pozornost na veškerá jeho zakřivení optická soustřeď. Od čelního pohledu jest však třeba pohled boční, jenž ostrými tahy a konturami bez úpravy konečné proveden

bývá, odlišiti: po stejném způsobu uvádí knihu titul, po němž nejprve následuje věnování a po té předmluva neboli prologus. Nyní čeká nás, Waltře, celého nákresu kámen úhelný. Umění náležitého stínování nutno jest si osvojiti. Toliko temnota má v moci propůjčiti dílu pravou formu a náčrtu stavby perspektivu žádoucí, nebo není světla bez tmy aniž materie beze stínu. V duchu tím se interesíruji, zda též život sám nic než rej stínů a chimér není? Stavím za světla denního, bych zprávy o noci a soužení přinesl, *pokračoval jsem*, a pak bera ohled na Waltra umlkl: to zatím postačí, *řekl jsem*, k věcem podstatným se navraťme. Průčelí zakresliti co možná nejpřesněji jest nezbytno, by se rytec nákresem řídití mohl. Pomni též, bys se od plánu mého neodchýlil; co vytrvati má po tisíc let, činiti ve spěchu se stříz.

Hlava notně mne bolela, a třebaže v komoře pouze slabý oheň plál, zalévalo mne nezvyklé horko, pročez jsem ven vyšel a na Scotland Yard zamířil. Věděl jsem, že úředníci z kanceláře na mne pro to budou oukosem hleděti, již dávno tušil jsem, že se mi takto posmívají. Pročez chutě k dílnám poblíž přístavní hráze, kde kráčeti v kľidu a nespátrěn, neboť dělníci právě obědvali, jsem mohl, pospíšil jsem. Bylo to vprostřed zimy, vítr silně dul, řeka nezvykle vysoko stála, jako by druhá Potopa přijíti měla, a ouhory na břehu protějším vyhlížely potemněle, jako by mha na nich ležela. Útržky jakési písňe a zmateného hovoru znenadání k uchu mému se donesly. Trhl jsem sebou, neboť na mysl mi nešlo, odkud by se zvuky tyto znáti dávaly, ale pak jsem se upokojil, soudě, že to z fregaty mířící do města z Richmondu, na niž v tu chvíli zrak můj padl, vycházejí. Jeden prožitek pro mé smysly střídal se s druhým, a přece v myšlénkách svých jen sedmerem svých kostelů zaobíral jsem se, v docela jiném čase tak meškaje: cítil jsem se co marinář, jehož kajuta mu vymezená tísní,

zatím co v ducha šálení před očima jeho cíl se vyhupuje. A pak jsem řeku i s ouhorem, jež jsem pozoroval, rukou zakryl a dál už toliko rýhy v dlani své sledoval.

Zamířil jsem zpátky a šacoval, že Waltra skloněného nad plánem zastihnu. Ten však na stoličce u komína rozvaloval se a do ohně zíral, jako by k němu z uhlíků kdoví jaké přeludy vystupovaly, tudnomyslně jako ubožačka u šibenice smithfieldské při tom vyhlížeje. Přistoupiv k stolu práci spatřil jsem, zpola inkoustem a zpola olůvkem zhotovenou. Za tuhleto, ty nezbedníku, nedal bych ni zlámanou grešli, *pravil jsem*. Pojd' sem. Na slova tato Walter zmateně vstal, usilovně zrak si protíraje, že by si snad tvář celou vytřel, kdyby to svedl. Hleďte, mistře Pyne, *pokračoval jsem*, styl vašich pilířů nepozdává mi se. Přec ukázal jsem vám, že třeba ve fasádě pilastry vyznačiti. Zde pak jste portál téměř o tři stopy posunul. Mám tě snad začít měřám vyučovati, palice dubová? Káráním mým podrážděn, vrazil Walter ruce do kapes a cosi zabručel, abych co říká, neslyšel. Jsi do reflexí svých tak zahlobán, *otázal jsem se*, že mi neodpovídáš?

Na sedesu jsem seděl, *odvětil*, a o jisté věci dumal.

Já vám dám sedes, pane, spíš pozadí vám vypráskám. Nu a zdali pak ty vaše duchaplné úvahy, *pokračoval jsem*, nějakého ovoce přinesly?

O siru Christopherovi a našem novém spitalfieldském chrámu uvažoval jsem.

A co pak náš pan mládek o těch záležitostech souditi ráčí? (*Co se mne týče, sir Christopher nestojí za bzdínu, pravil jsem k sobě v duchu.*)

Mistře, *zahovořil* Walter, nablízku jámy, v níž tolik kadávů leží, že se do kostelních lavic vlhkost vrazí, stavíme, i ony hnit počnou. To za prvé, za druhé však, že sir Christopher veškeré pohřby pod budovou kostelní, ba i na hřbitově u ní pro tu příčinu zapovídá, že to prý

hnilobné proměny podněcuje a stavbu tu nezdravou a nebezpečnou činí. Na to po tváři se poškrábal a zraky ke svým zaprášeným škrpálům sklopil.

Takové nicotnosti nebudtež tvých úvah hodny, přáteli, *odvětil jsem*. Nenechal se však přesvědčiti, pročez jsem po chvíli *kontinuuíroval*: Není mi neznámo, že sir Christopher proti funerálním ceremoniím se staví, že světlost a lehkost vyznává, a tkne-li se kdy jeho stavby smrtedlnost čili temnota, hrůza jej zachvacuje. Není to rozumné ni přirozené, řekne ti. Učil jsem tě, Waltře, věcem mnohým, zejména však tomu, že nevolníkem klasické krásy, jež jest geometricky propočtena, odmítám se státi. V díle mém svatost spočívati musí, stavby mé zbožnou bázeň musejí vzbuzovati. Pak začal jsem odjinud: Z jakého měšce tyto kostely platíme?

Z uhelné kontribucí, odvětil Walter.

A není snad uhlí tím nejtemnějším z elementů, který dýmem svým i samo slunce zakrývá?

Pravdou je, že výhně tohoto města živí, *v odpověď pravil*.

Kde tu pak světlost a lehkost naléztí? Dobýváme-li užitku z hlubin zemských, co na tom, budeme-li na mrtvých stavěti?

Tu zaslechnuv vnáhle zvuk svižných kroků rozléhající se z komory sousední, jež byla zbudována sloučením dvou jiných, výklad svůj jsem přerušil, zatím co sir Christopher, oděn jako posluha z domu novin poštovních, dovnitř vstoupil. Klobouk v ruce třímal a dechu popadal, ačli vzdor létům svým postavy zavalité nebyl. Walter, poděšeně vyskočiv, inkoust po nákresu rozlil, čímž však škody pramalé napáchal, leč sir Christopher ničeho z toho nedbaje, ke mně bez prodlení přistoupil, sípaje přitom jako schvácené dobytče. Mistře Dyere, *pravil*, komise vaši zprávu o nových stáncích Páně očekává. Nevyhotovil-li jste ji dosud, třeba tak učiniti, ježto komise spěchá –

Jenom hlupáci kvaltují, do vousů jsem si zamumlal.

A co váš kostel ve Spitalfields, jste již blízek jeho dokončení?

Zbývá toliko volovo pro portiku zastřešení nachystati.

Pospěšte tedy a zakupte ho, ježto nyní pod devět liber obecné mince za tunu váží, avšak do měsíce nejspíš podraží. Sir Christopher stál a jako klouče, jemuž uzmulí hračku, či jako bídák u paty šibenice do rtu se hryzal. A ostatní kostely, *po chvíli otázel se*, kterak pokročily?

Jejich umístění jest ustanoveno, *odvětil jsem*, a tři se již budují.

Přesné nárysy budov, jak v této chvíli stojí, nutno mi poskytnouti, *vedl svou zase on*, a truhláře přimět, by miniaturní zhotovil –

Miniatury, pane, sám zhotovuji.

Jak je vám libo, mistře, jak je libo. S výrazem nezměrné únavy mým zámyslům stávajícím i budoucně vzešlým zamával a odporoučel se, zatuchlý dech svojí paruky za sebou zanechav. V časech mládí, kdy silou jsem překypoval a v jeho službách se nacházel, o siru Christopherovi něco veršů sepsal jsem:

Svět sám jest říší ducha tvého,
jenž hranic v dravosti své nezná.

Tvou podobiznou kochaje se, seznám
já bídy postavení svého
a slávy tvé, jenž velikánem sluješ
a okolí své bzděním obšťastňuješ.

To však bylo za časů, které již jarní vody odnesly. Zavolal jsem na Waltra, jenž v pracovně mistra účetního dlel a tam čekal, až vznešený host za hodné uzná se vzdáliti. Vyprávěl jsem ti někdy, *otázel jsem se*, když vstoupil, o Nestorovi? Hlavou zavrtěl. Nestor, *pokračoval jsem*, sílu mechanickou,

jež jest dnes tolik opěvována, vynašel a budovu ladných tvarů navrhl, leč tak jemně vystavěnou, že toliko tíží vlastní unesla. Walter moudře hlavou pokýval. Zřítíla se, mistře Pyne, hned poté, co jí na špici labut vsadili. Zachechtal se krátce a vzápětí umlkl, jako kdyby pes zaštěkal.

Můj pomocník Walter jest letory zdrželivý a nemluvný, což mne nikterak netrápí, jsa sám podobného založení. Pohledte naň: v starý kabátec s roztodivnými knoflíky, ježž kůží záplatované kalhoty doplňují, se halí. Pro svůj pochybný háv a výstřední zjev, jak to v kanceláři nazývají, jest předmětem šprýmů: komorník mistra Dyera přezdívalí mu. Označení to není venkoncem od věci, neboť stejně jako pekař těsto, než je strčí do trouby, hněte, i já jej tvaruju. Hotového libomudrce jsem z něj uhnětl a ku knihám jej nasměroval, s nimiž záhodno mu bylo se seznámiti. S rytinami egyptských obelisků jsem jej obeznámil a poradil mu, nechť je řádně prostuduje a překreslí. Též do svých architektonických brevírů, *Britannia antiqua illustrata* pana Ayleta Sammese, páně Baxterova spisu *O existenci světa duchů*, *Líčení divů neviditelného světa* Cottona Mathera a několika dalších děl, s nimiž jest každému adeptu vědění pravého třeba se obeznámiti, jsem jej zasvětil. Vyučování mé příliš obšírné jest, než aby vylíčeno zde v ouplnosti mohlo býti, avšak Waltra naučil jsem, aby čtvero okolostojících v potaz bral. Za prvé, že první město Kain zbudoval; za druhé, že na světě jediná věda jest pravá, nazývaná *scientia umbrarum*, jejíž veřejné vyučování bylo znemožněno, avšak kterou skutečný tvůrce musí si osvojiti; třetím punktem pak, že metou umu stavitelského jest věčnost, pročez věčné síly nutno do sebe pojmouti: posvátné netoliko naše oltáře a oběti, anobř sama podoba chrámů našich býti musí. Item za čtvrté a naposledy, že bída života dnešního a barbaria hominorum, osudová protivensství, jakým čelíme, a náhoda, jež nás může kdykoli

k mukám pekelným odsouditi, pravého stavitele nikoli k harmonickým proporcím a vyvážené kráse, ale k dílu naveskrz odlišnému pudí. Nevěříme snad, že nemluvnata jsouť pekla dědici a zplozenci ďáblůvými, jakmile na svět obtíženi hříchem prvotním vstoupí? Pravím, že s vědomím úpadku přirozenosti svatostánky své na kupě hnoje, již někteří Zemí nazývají, stavím. Dodám jen, že pokřik vopilecký Hej hou! Ďábel je mrtev! jest mi znám. Pak-li tomu tak, tehdy celý život můj lichému cíli jest zasvěcen.

Nyní však k běhu vypravování mého se navraťme. Sir Christopher nám pokoje nedá, *děl jsem* k Waltrovi, pročez komisi zprávu podati je třeba: nadiktuju ti ji, a ty pak hled ji načisto sepsati. Odkášlav si, v ústech pachůť krve pocítil jsem. Velectěné Komisi pro zbudování sedmera nových chrámů v slovutných městech Londýně a Westminsteru. Die 13. januarii, Anno Domini 1712, Kancelář prací stavebních, Scotland Yard. Ctihodní pánové, poslušen nařízení Vašeho slavného kolegia, o stavu a pokročilosti prací, coby uctivý poddaný Jejího Veličenstva, do jehož rukou sir Christopher Wren, královských staveb inspektor, řečené kostely cele svěřil, pokorně zprávu předkládám. Počas jest nanejvýš přízniv, pročez se stavbou spitalfieldského chrámu bylo lze znamenitě pokročiti. Zdění na straně západní bude v brzké době ukončeno a sloupoví se záhy olovené výplně dostane. Též práce na omítkách notně pokročila; do měsíce pak příkazy ohledně kůru, jakož i mobiliáře a zbylých náležitostí vydám. Věž jest nadále vztyčována, přičemž od posledka okolo patnácti stop přibylo. (V tu chvíli vyvstalo mi na mysli: *Bude postačovati jediný zvon, ježto nadměrné zvonění by duchy vyrušovalo.*) Co se ostatních příbytků Božích, jejichž zbudování mi komise ráčila svěřiti, dotejče: práce na novém svatostánku v Limehouse pokročily, jak jen roční doba dovoluje, a ku prospěchu díla bude, když nyní stavební ruch ustane.

Toto vyobrazení z vnějšku polovic budovy zachycuje – přilož jej pak ke zprávě, Waltře. Návrh jest prostý a měl by najmě s využitím tesaného kamene býti ke skutku přiveden. Ke zdím ouzké jsem pilastry přičlenil, jež na zdivu lze snadno vyhotoviti. Krov po způsobu starším zvolil jsem, který ve zkoušce věků nejlépe obstál; žádný jiný, aniž bychom tloušťku zdí zdvojnásobiti museli, důvěry nezasluhuje. Jakmile plány od mistra zednického obdržím, propočtu, kolik vše bude státi, a opětovně Vám původní nákresy vrátím, které by v rukách stavebních podruhů k takové ouhoně přišly, že nebyli by s to dle nich dílo dokončiti. Tolik ad ecclesiam limehousiam. Fundamenta nového chrámu wappingského jsou již položeny a přijmout skelet, kterýž jest blížeji popsán v plánech a náčrtech k této zprávě přiložených, hotovy. Jest naším snažným přáním, aby se ctihodné collegium dohledu nad pokrytím řečených skeletův ujalo a ku zdění neprodleně se přikročilo, by chátka potulná dovnitř nevnikla a věci nepřistojných tam činiti nemohla. Dodej pak ještě toto, Waltře: Poslušen Vašich nařízení další čtyry farnosti i kostelní parcely, jež pokorně tu uvádím, prohlédl jsem. Zde, Waltře, polohu kostela Panny Marie Woolnothské, nových chrámů v Bloomsbury a v Greenwichi a kostela svatého Huga Menšího v Black Step Lane upřesni.

Toť ona smradlavá ulička u Moor-Fields?

Napiš Black Step Lane. A uzavři takto: V dokonalé ouctě předkládá Váš všelijak všecek nejpokornější služebník Nicholas Dyer, pomocný dohlížitel Kanceláře prací stavebních Jejího Veličenstva sídlem ve Scotland Yardu.

Až mi, Waltře, náležitý opis zhotovíš, zamkni onu příhradu s inkoustem, vrtošníku jeden. Na to ruce kol krku položil jsem mu a on se roztřásl, úkosem na mne pohlížeje. Dnes večer žádné theatrum ani trachtací, *děl jsem* v žertu, dodávaje sobě v duchu: ničehož podobného ostatně se

nedočkáš, budeš-li v mých šlépějích kráčet. Osmá se už blížila a Lůnu mha zastřela, až dvorek temně se zarděl, i vyhlédnuv ven, v duši neklid pocítil jsem. Mysl mou vskutku tolikeré bázně soužily, že by mne lehýnce pod zem stáhly. S hřebíku u dvéří kabátec sňal jsem a na Waltra křikl: S tím listem si pospěš, neb jak praví Kazatel, naše bytí samá jest marnost a ducha trápení. Na ta slova ze sebe onen darebný lenoch opět svůj psovský řehot vyrazil.

Vkročiv na Whitehall, na kočár jsem zavolal. Byl po starobylém způsobu zhotoven, bez prosklených oken, toliko s plechovými záslonami jako cedník proděravělými, by otvory vzduch mohl procházeti. Přiloživ k nim oko, město, jímž jsem projížděl, pozoroval jsem a všechno se tak na kousíčky rozbilo: tu pes skučel, onde dítě utíkalo. Onen rumrejch a světlo mi se v pravdě zamlouvaly; bylo mi, jako bych vládcem v zemi vlastní se stal. Chrámy mé přetrvávají, pomyslíl jsem si, jsa unášen vpřed, a co z uhlí zrodilo se, prach nepohřbí. Dlouho jako v klínce veverka ku prospěchu druhých žil jsem; nyní nadešel čas, bych pro sebe žítí začal: co časem zovou, ztěží změnám, však uzpůsobení jeho proměnití svedu, a jako pachole, jež slunci střípek zrcadla nastavuje, všechny vás oslním. Tak myšlénky v hlavě mi jako spřežení je unášející, jímž byla má schránka ubohá, rachotily.

Ve Fenchurch Street veliká tlačenička ekvipáží se shlukla, pročez byl jsem nucen vystoupiti a od Billiter Lane pěšky po Leaden Hall Street pokračovati. Nakonec poštěstilo mi se mezerou mezi dvěma povozy se prosmejknouti a přes silnici přejíti, jež do Grace Church Street oustí. Vstoupil jsem do Lime Street, nyní seznáv, kudy se dáti, a poté mnoha odbočkami prošel, až jsem se na Moor-Fields ocitnul. Minuv lékárnou se znamením berana, na ouzskou uličku, jako hrobka temnou a po herynkách, moči a výkalech páchnoucí, natrefil jsem. V ní nalezl jsem označených

dvěří a zlehka zaklepal. Nadešel čas oučet vyrovnati; pak seznají, jakých věcí jsem mocen.

Ohlížejíc se nyní za léty, jež jsem prožil a v paměti shromáždil, zřím, jakou hříčkou přírody jest život můj. Měl-li bych běh jeho, s veškerým utrpením a příhodami nebezpečností plnými jej provázejícími, po vzoru oznámení impresorských sepsati, většina by vyličení tomu pro jeho podivuhodnost dojista neuvěřila. Jakáž pomoc! Budou-li se čtenáři toliko smyšlenkou chmurnou jeviti, nechť dozná, že v žití lidském světla hledati nelze a že všickni jsme tvorové temnoty.

Na svět vstoupil jsem plačky roku tisícího šestistého padesátého čtvrtého. Otec můj pečením sucharů pro šify mořské živil se a stejně jako otec jeho vlastní narodil se co soused londýnský. Matka má z rodu ctného pocházela. Já sám na svět přišel jsem v Black Eagle Street ve farnosti Stepney, poblíž Monmouth Street a Brick Lane, v dřevěném stavení, jež hrozilo každým okamžením se zhroutiti, a bývalo by se již rozpadlo, nebýt chatrčí po jeho stranách. Někteří mně podobní na svět poprvé vcházejí horkou nemocí posedlí, a tak každoročně pátého dne v prosinci mnoho důvodů k pocení mám, neb můj prvotní vstup provázelo smrti znamení, jako bych tím budoucí díla svá předvídal. Matka mi život dala, celá zkrvavená a znečištěná, hodinu před rozbřeskem: valící se ke mně papršky Jitřenky zřel jsem a vítr slyšel, jenž konec noci věštil. V rohu uzounké sprostné světnice otec můj s hlavou skloněnou postával, neb bylo vidno, že žena jeho po oněch hodinách bolestných brzy z tohoto na onen svět se odebere. Před domem vyšlo slunce: patřil jsem na záři jeho a na postavu tatíkovu, kterak v ní sem a tam přecházela, až zdála se pouhým stínem býti. Tak v slzavé toto oudolí vešel jsem, jsa jako Adam v zahradě hlasu Božímu naslouchající a nařikaje v bázni prvotní. Kdyby

příroda byla mi k žití kterýs nicotný a nezřetelný světa kout určila, bylo by toto líčení pouhým blekotáním; však kdo na dílo mé popatří, dozajista žádostiv bude se zjevem mým prvním ve světě interesírovati. Jistotně, ohledávámeli náležitě ducha dítěte i tělesné ustrojení jeho, v zárodku tytéž vlastnosti odkryjeme, kteréž později v očích lidského tlumu výlučným je činí.

Matka nad obyčej brzy zotavila se i vychovala ze mne pachole čiperné, schopné hbitě co suchý list v smršti větrné trdlovati, leč již tehdy mne podivné kratochvíle vábily. Ostatní chlupci za motejly a čmeláky pouštěli se aneb v prachu káču roztáčeli, já však pln byl bázně a nočního děsu. Kde nyní ve Spitalfields tyčí se kostel mnou vystavěný, tam v pláč propukal jsem, neznaje stavu toho příčiny. Léta dětinství svého k době, kdy uloženo bylo mi vzdělávati se, přejdu však mlčením. Navštěvovalť jsem školu pro chudé při Sv. Kateřině poblíž Toweru, leč pokrok, jehož za vedení ctné paní Sarah Wireové, pánů Johna Ducketa a Richarda Bowlye a mnoha dalších učitelův docílil jsem, toliko v osvojení základů psaní v jazyce mateřském spočíval. Bylyť to dny přešťastné, arci nikoliv nevinné: se spolužáky mými hry jako na slepou bábu, kdy praví se *Tedť svázán jsi a třikráte tebou zatočím*, hrávali jsme, a též jsme věděli, že Otčenáš pozpátku odříkáme-li, můžeme rohatého přivolati. Sám jsem toho však tehda nezkusil. I mnohé další přepodivné představy mezi námi panovaly: že políbení uzme nám minutu žití, nebo že na tvora umrlého plivnouti musíme a zpívati:

Vrať se, odkud pocházíš,
jména mého znát nesmíš!

Když po výuce školní zšeřilo se, opovážlivci někteří na hřbitov se vplížili a podle slov svých stíny umrlých

chytili, jež, jak jest mi známo dnes, nejsou toliko než výplodem snů. Mne však taková kratochvíle pramálo vábila a volné chvíle povětšinou o samotě trávil jsem. Také studia má dosti samotářská byla, a tu trochu peněz, jež jsem měl, jsem na knihy šetřil a vynakládal. Jeden ze spolužáků mých, jménem Elias Biscow, mi historii *Doktora Fausta*, jež mne notně, hlavně pak pro jeho putování povětrím, zaujala, a pro to též, že doctorus onen celý svět viděl, zapůjčil, avšak zkormoutilo mě, když Ďábel přišel, aby jej odnesl, a myšlénka na konec podobný natolik trýznila mne, že nezřídka jsem o ní sníval. Všechn čas, kdy do školy nemusel jsem, najmě o čtvrtčních a sobotních odpůldních, zavítati, trávil jsem četbou podobných věcí. Posléze s bratrem Baconem jsem se obeznámil, a pak přečetl *Monteliona*, *rytíře Věštby* a *Ornata*. Vypůjčiv si knihu od jednoho, jinému jsem ji zas poté předal, kterýž nejdnou ze svých oplatil mi, pročez jsem o knihy ve škole nikdy nouze neměl, třebaže jsem občas per, inkoustu, papíru i dalších nezbytností postrádal.

Nevěnoval-li jsem se četbě, často porůznu jsem se procházel. Pro sbíhání ze školy tisícero výmluv vynášel jsem, neb jala mě posedlost bloudivá a nechtěla se mne pustiti. S prvním zábleskem světla jsem nahotu svou nohavicemi zahalil a ven se vykradl. Kostel můj dnes nad lidnatým spletencem uliček, dvorů a průchodů, kouty plnými chudásů ční, avšak v dobách před požárem ulice tyto opuštěné a nečisté bývaly. Na místě, jež nyní slove Spitalfieldský aneb Masný trh, dráhy městské bývaly, kde krávy se na trávě popásaly. Tam pak, kde kostel můj nachází se a trojice ulic se protíná, totiž Mermaid, Tabernacle a Balls Alley, bylť volný plac, než mor v rozlehlý val hniloby jej proměnil. Prostřed Brick Lane, dnes dlouhé a řádně dlážděné, táhla se špinavá cesta užívaná vozy, jež z cihelny v polích cihly směrem k Whitechapelu přivážely; odtud původ jména ulice této.

Zde jsem co chlapec bloumával, a též dále, k olbřímí hrozitánské haldě londýnské se vydával. Vnímaje pod nohama svýma město, po navyklém způsobu v hlavě průpovědi jako *Hle, prorocství, Stravující oheň, Ruce násilníků* přemílal jsem, jež posléze v svůj abecedně rozvržený zápisník spolu s dalšími divů plnými představami vepsal jsem. Takto potulovav se, posléze k prostranství u New Key a poblíž Angel Alley obyčejně jsem se odebíral. Tu sedával jsem, o balvan prastarý opřen, přemítaje nad věky minulými i budoucími. Předemnou nacházel se podstavec kamenný, na němž staré rezavé hodiny sluneční upevněny byly. Gnómon měly již uražený, a já na časoměr ten s nevýslovným mírem v duši hledíval. Pamatuji se na něj, jako bych naň patřil včera a jako by tíže let již jej nepohřbila. Tu na mysli mi tane: nežil jsem dosud ve snách? Avšak o tomto šířeji jinde mohu se vypisovati, a raděj k historii své navrátím se, k níž po způsobu dějeporců vážených fakta i příčiny předložím. Nikdá nesvedl jsem historie vyprávěti, a tuto moji zavrhnou ostatní dojista co pouhou fabuli básnivou, než aby světa jinšího, na nějž předtím povržlivě hleděli, obávati se začali a strachem se trásli. Řeceno zkrátka, po prologu předlouném nanejvýš bolestné historie našich časův morových jsemť se dobral.

Za jisté mám, že pro většinu smrtelníků nebohých jest svět pouhý šprým. Všecko jest, jak má být, Jeník Mařenku svou si najde a každý jeden člověk zas, *jak se říká*, má svou kobyлу. Na kraji srázu si vykračující, o propasti a děsivé strži temné pod nimi zející nižádného ponětí nemají. U mne jest tomu jinak. V dětství mysl co tělo ve stavu zárodečném dojmy přijímá, jichž pak už nezabývá se, a já již co chlapec v krajnost bytí lidského uvržen byl. Hejno myšlének v zákrutech paměti mojí víří, ježto právě v osudovém tom roce morovém zpuchřelá opona světa předemnou zdvižena byla, a já pravou tvář velikého a strašlivého Boha uzřel.

Matka chorobou tou odpudivou jedenáctého roku věku mého onemocněla. Kůže její ponejprv boláky zvící stříbrné pence, dosvědčujícími přítomnost nákazy, a později otokem rozličných částí těla následovanými se pokryla. Felčar přišel, by příznaky nemoci prozkoumal, a poté krapet poodstoupil. *Co učiniti mám, čehož se naděju?* otec oupěnlivě se ho tázal, a medicus tuze naléhal, aby matka přenesena do špitálu poblíž Moor-Fields byla, ježto známky nemoci dle něj naději žádnou nepřipouštěly. Otec však nedal se přemluvíti. *Přivažte tedy nemocnou k lůžku,* řekl felčar a věnoval otci několik lahviček s lektvarem a vejtažkem minerálním. *Všickni na jednom šífu stojíte,* řekl, *a klesnouti či plovati pospolu musíte.* Matka ke mně pak zvolala, *Nicku! Nicku!* Otec však odepřel mi k ní přistoupení. Záhy mocně zapáchatí a blouzniti započala a notně se mi v onom stavu ošklivila. Nižádné pomoci než smrti v případě jejím nebylo, a jak kvapně ta by přijítí mohla, nikterak jsem se neinteresíroval. Otec si přál, abych do polí prchl, než dům zavřou a označí, leč já preajudiciu sobě stanovil, že se nevzdám. Kam bych se vydal a jak zaopatřití v tomto hrozivém světě bych sebe mohl? Otec dosud živ byl a mně nádcha ta mohla minouti. Přemítaje takto, třebaže věc ta na loži notně již zapáchala, taková bujarost ducha mě posedla, že bych v pustý zpěv nad mrtvolou matčinou propuknouti svedl. Hle, znamení toho, jaký život na mne čekal!

Ježto po svobodné bytnosti zatím neprahl jsem, ukryl jsem se, když strážník dům náš zavíral a nápis *Pane, smiluj se nad námi* nad krucifix zavěsil. Varta ku dvěřím postavena byla, a třebaže v Black-Eagle-Street choroba již tolikerých domů navštívila, že ztěží obyvatele jejich člověk by poznal, nechtěl jsem, by mne zahlédl, pro tu okolostojícnost, že budu nucen náhle uprchnouti. Pak otci pot znamenitý přišel a pach jako z masa na rožni pečeného z něj počal

se linouti. V světnici, kde žena jeho spočívala, na zem se uložil, a třebaže mne volal, já nevalně toho dbal jsem. Ode dvéří zpříma do tváře jsem mu hleděl a on touž měrou oplácel mi. Na okamžik se myšlenky naše kol druhého obtáčely. Je s tebou amen, *děť jsem*, a se srdcem bušícím opustil jej.

Zaopatřiv si něco piva, chleba a sýra, do stísněné komory s oknem pavučinami pokrytým nad světnicí, kde oba postižení nyní leželi, jsem se uchýlil, bych zraku tatíkovu se vyhnul. Tam vyčkal jsem, dokud se oba do domova věčného neodebrali. V zrcadle paměti teď všelicos zřím: stíny na okno vrhané a tvář svou, hodiny odbíjející čas a pak odmlčevší se co sám svět, zvuky, kteréž otec pode mnou vydával, i šepot v domě sousedním. Pot krapet mne obešel, leč příznaků choroby té daremné nepozoroval jsem. Jak vězeň v loch vržený o ulicích prostorných, studánkách chladivých, o cestách stinných, zahradách svěžích i o místech ložirunk skýtajících blouznil jsem. Potom však myšlenky mé náhlou proměnou prošly a já, uleknuv se nad postavami Smrti, jež jako by podoby mé vlastní nabývaly a hrozivě vůkol se rozhlížely, státi zůstal. Když procitl jsem, všude vládl klid. Se vzdycháním ustaň, *pomyslí jsem si*, jsouť umrlí a studení. V tom obavy mé se vytratily a pokoj znamenitý pocítil jsem, a co kočka z bajky toliko jsem se šklíbil.

Dům nyní natolik do ticha se vnořil, že varta, jež dovnitř volala a zvuku ničádného neslyšela, pro povoz poslala a já, uslyšev její hlas, ze zamyšlení svého byl vyburčován. Přistižen býti s mrtvými nikterak prozíravé nebylo, ježto by člověk do vězení musil, i rozhlížel jsem se vůkol, kam bylo by mi prchnouti. Bylť jsem ve výši tří podlaží, leč pod oknem zadním směrem ku Monmouth Street prostorné boudy stály, po kterých jako blesk spustil jsem se k zemi. Spíži své ni myšlenky jsem nevěnoval a ani slámy,

na níž bych ustlati si mohl, neměl jsem. V tichu a špíně jsem tak postával; nikde nižádných světel, krom luceren při mrtvolách na vozech nebylo. Tam jsem též, po Black-Eagle-Street zamířiv, v světle plaménku mihotavého rodiče své spatřil. Leželi na místě, kam je vartýř uložil, s tvářema lesklýma a ušpiněnýma. Málo chybělo, bych zděšením vzkřikl, avšak upamatoval jsem se, že jsem živ a věci mortuální ublížiti mi nesvedou. Noc natolik temná byla, že viděti mnoho nebylo, pročež, jsa sám takřka neviditelným, čekal jsem, až povoz na bezútěšnou pouť svou se vydá.

Dvě ta stvoření na kupě kadávrů, otrhaných a nateklých jak hnízdo červů, ležela. Pak zvoník a dva pohůnci vůz z Black-Eagle-Street podél dvora Corbetova vyvedli, pokračující po Brownes Lane. Já se jim v patách držel a slyšel, kterak zvesela *Smiluj se pane nad námi, Žádněj člověk nemůž* a *Počkejte jen, holubičky* vyzpěvují. Tuze opilí byli a natolik pletly se kroky jejich, že nebožtíky málem u několikařech dvéří složili. K polím, kde buď v užasnutí, buď v stavu nepřičetném, nevím již, vedle jich vozu se přiřena, hlubokou jámu jsem znenadání spatřil, jež zela mně takřka u nohou, posléze dospěli. Zastaviv se, pohlédl jsem v ni, a vrávoraje na kraji jejím, vnáhle touhu dolů se vrhnouti pocítil jsem. Vůz však právě v tu chvíli sám na okraj jámy natrefil, načež s velkým veselím v černou tmou těla vhozena. V pláč propuknouti nesvedl jsem, leč nyní mohu umění stavitelskému se věnovati, a v místě tom labyrint zbuduji, kde mrtví znovu rozmlouvati s to budou.

Po celou noc krajem bloumal jsem, časem průchod afektům svým v hlasitém zpěvu dávaje, časem zas v myšlénky děsuplné upadaje. Jaký to osud truchlivý postihl mne? Netušil jsem, co si počíti, ježto bez cíle v širý svět vržen jsem byl. Do domu rodného navrátiti se nijak jsem netoužil, venkoncem to ani možné nebylo: brzy seznal

jsem, že spolu s několika přilehlými zbourali jej, natolik zhoubným bylo povětří v něm se držící. I nezbylo mi než vydati se nazdařbůh a znovu tulákem se státi. Obezřelejší byl jsem však nyní než dříve. Vykládalot se tenkrát – též od rodičů svých slýchal jsem toho –, že před příchodem rány morové daemony v podobě lidské *modo publico* bylo lze spatřiti, již okolo jdoucím rány rozdávali, načež tyto v okamžení choroba ta schvátila. Též lidé, kteří přízraky tyto, dutými muži zvané, spatřili, dočista se změnili. Tak alespoň se tvrdilo. Dnes dojista věřím, že mužové tito dutí utvoření byli z vyvěrání a výparů krve lidské, jež z města zvedaly se co oupění všeobecné. Nebylo lze se podívat, že ulice byly notně opuštěné: všude na zemi tělesné schránky lidské povalovaly se, z nichž takový pach stoupal, že rozběhl jsem se, abych v chřípí svém svěžejší závan ucítil. Též mnozí živí jen krácejícími kadávry byli, vydechující smrt a v děsu jeden na druhého patříce. *Dosud žije?* a *Ještě nezemřel?* bez ustání jeden druhého tázali se. Byliť však tací, kdo v mrákotách toliko dleli, že pranic nestarali se, kam jdou, i jiní, kteří jako pomatení se rozkřikovali. Spatřiti možno bylo též dítky, nad jejichž bédováním by i na smrt jdoucí se ustrnuli, a říkadla jejich dosud na nárožích a pokoutně se rozléhají:

Do kolečka, do kola,
růžička nám hapala.

I seznal jsem ze znamení mnohých, že lidského života běh nejistý jest, neb Pán náš co klouče do nejhlubšího místa sítě pavoučí prstem sáhne a bez přemýšlení tuto přetrhne.

Čtenář záhy by zemdlel, kdybych rozličná dobrodružství svá, dítěte toulavého, zde publicíroval, pročez více o nich ať nepravím. Prozatím k úvahám nad událostmi těmi i k přemítání o slabosti a pošetilosti života lidského se

navrátím. Když mor díla svého pozanechal, lůza opětovně počala se veseliti. Kratochvíle a trachtace strojila, křepčila, budoucnost čarami i loterií předpovídala si, večerní radovánky i carmina obscena vyhledávala. Já však byl náture jinačí. Rozhlédl jsem se vůkol, a co seběhlo se, skrz na skrz jsem prohlédl, než abych minouti to co sen nemocného či výjev smyslu postrádající ponechal. I seznal jsem, že svět celický rozsáhlým výčtem zemřelých jest, a též že daemoni procházeti se ulicemi mohou, mezitím co bytosti lidské, z nichž mnohé na smrti prahu dlejí, hejření oddávají se; zřel jsem mouchy na kupě hnoje Zemí se zvoucí, načež rozjímal jsem, kdo jejich Pánem býti by mohl.

Nyní však času běh rozplétá se, noc uplynula a já ocitl se opět v pracovně a po boku mém Walter Pyne, střevícem o podlahu poklepávaje. Jak dlouho seděl jsem ve vzpomínky své pohroužen?

Myslil jsem na mrtvé, *děl jsem* ve spěchu, načež Walter, odvrátiv ode mne tvář, po lineálu jal se poohlížeti. Nerad slyší, když o věcech podobných disputýruji, pročež jakmile usadil se, změnil jsem thema: Je tady prachu jak v hampejzu nějakém, *křikl jsem*, hleď hyn na můj prst!

Toho nelze se zbaviti, *děl on*, ježto byv odklizen, ihned nazpět se vrací.

I zachtělo se mi nyní s veselím porozprávěti s ním: Znáti dáváš, že snad prach nesmrtedlný jest, *tázal jsem se*, pročež probírovati jej můžeme, kterak staletími vane? Jelikož odpovědi Waltrovy jsem se nedočkal, žertoval jsem s ním dále, bych jeho zádumčivost nahlodal: Co jest prach, mistře Pyne?

Chvilí přemítal a pak pravil: Jistotně částka materie.

Pak tedy jsme prachem i my všickni, není-liž pravda?

Na to s předstíranou vážností zaševelil: Pomni, že prach jsi a v prach se navrátíš, a zaškarediv se, o to rozpustileji propukl v smích.

Přistoupiv k němu, ruce na jeho ramena jsem položil, a Walter mírně se zachvěl. Upokoj se, *děle jsem*, mám dobré zprávy.

Jaké zprávy?

Souhlasím s tebou, *odpověděl jsem*. Hrobku hodlám instalovat dále od spitalfieldského kostela. Toliko tobě k vůli, Waltře; nikoli na radu sira Christophera. A rád bych ti jedno tajemství prozradil (na ta slova ke mně hlavu naklonil): stavěti budeme najmě pod povrchem zemským.

O tom zdálo mi se, *děle on*. Více už nepromluvil a obrácen ke mně zády, v práci své pokračoval, záhy však, jak nad listinami se nakláněl, tiché pohvizdování jeho slyšeti bylo.

Jest třeba pospíšiti si, volám, pera a kalamáře chápaje se, neb kostel dokončen býti musí za jediný rok.

A léta kvapně ubíhají, dodal Walter. V tom jest zmizel a já navracím se do časů nepokojných, kdy mezi množstvím mrtvol kráčejících a jed z těl svých potících putoval jsem. Ponejprv zdálo se, že škodolibě mnou Fortuna nahoru a dolů pohazuje, a že hříčkou náhody byl jsem učiněn, než jedné noci ve svém labyrintu těžkostí nit jsem nalezl. Bylť poslední červnový týden, kol deváté hodiny večerní, a já procházel jsem kolem kloboučnickova krámků blíž hostince U tří sudů v Red Cross Street. Noc měsíčná byla, avšak Lúna, jsouc za domy skryta, svítila toliko oukosem a mocný papršek jednou z ulic protějšších vysílala. Zastavil jsem se, bych do světla se zahleděl, když tu vñáhle z uličky vysoký a notně vyzábly muž vyšel, v aksamitovou vestu, pás a černý plášť oděný. Spolu s ním kráčely dvě ženy, jež dolní půli tváře bílým šátkem lněným ovázanu měly, by chřípí jejich pachů morových zůstalo uchráněno. Muž krácel svižně a společnice jeho udržeti s ním krok se snažily. V tom, k nevýslovnému zdivení mému, ukázal na mne,

kterýž v kabátci potřhaném a škorních ošlapaných stál jsem: Hle, Ruka, *děť*, natolik jasná, jak jen je možno. Vidíte ji zřetelně nad hlavou jeho? Bylo patřno, že nacházel se ve stavu podivného zanícení, a po chvíli zvolal na mne: Hochu! Hochu! Pojď ke mně! Jedna ze společnic jeho jej varovala: Nepřibližuj se k němu, jest ti snad známo, zda morem zasažen není? Na to však odpověděl: Nebojte se ho. Po těch slovech přistoupil jsem blíž.

Co jsi zač? *děť on.*

Jsem jen chudý chlapec.

Jména nemáš?

S podivem přišla mi na mysl školní četba: Faustus, *řekl jsem.*

Troufám si říci, *odpověděl on*, že tebe Dábel lapiti nesvede. Ženy se slovům jeho od srdce zasmály. Pak podaroval mne mincí: Tuhle šestipenci ti dám, *děť*, půjdeš-li s námi. Zvaž, jak to za časů dnešních chodí, Faustule, není to málo a oumyslu zlého s tebou nemáme.

Peníz pevně jako školák ptačí hnízdo sevřel jsem, avšak snadno přesvědčiti jsem se nenechal: nejsou osoby tyto přístrachy, duchové moroví či šířiči nákazy, tázal jsem se. Pak však připomenuv si slova ženina – *Nepřibližuj se k němu* –, usoudil jsem, že jedná se o stvoření lidská a nezkažená. Za slušné mi se vidí kus cesty s vámi jíti, *děť jsem*, zavdáte-li mi pro to dobré příčiny. I uzřel jsem, že vzhled mužův se proměnil, když *jest řekl*: Uchráním tě od zkázy, Faustule, půjdeš-li se mnou, za to ti ručím.

Vyšel jsem tedy s nimi, a bylíť jsme již daleko ve Fenchurch Street, když vichr tak mocně zadul, že cihly střešní dolů padaly. Ulice nyní natolik ztemněly, že zmaten byl jsem co vandrovník v poustotínách, avšak nakonec k uličce ouzké dospěli jsme, totiž k Black Step Lane: tu skrze dlouhý tmavý průjezd vedli mě, kudy tápavě nejinak než nádeník v podzemní jeskyni stoly uhelné kráčel

jsem. Pochodní ani luceren nebylo tam, avšak společníci moji rychle vpřed se brali, až muž, k dvířkám dřevěným dospěv, na tyto třikráte zaklepal a šeptl *Mirabilis* (což, jak zvěděl jsem, bylot' jméno jeho). Vstoupiv do quartýru, rozhlédl jsem se a shledal, že jedná se o dům valně sešlý, zdí věkovitých a zpola zborcených, s komorami bědnými a ouzkými, v nichž nacházely se mdle hořící svíce. Mužové a ženy zde shromážděni byli v počtu ne méně než třicíti a původu nikoliv prostého, nýbrž, jak říkají u nás, prostředního postavení. Na mne zprvu oukosem hleděli, ale *Mirabilis* za ruku mě veda, pravil: Mělt' nad hlavou znamení, onť jest to zrno od plev oddělené, a slovy podobnými mě recomendýroval. Byl jsem z toho všeho nemálo zmaten, avšak vida, že zbor ten široce usmívá se na mne a mezi sebe mne přijímá, krapet mi se ulevilo. *Mirabilis* mne na stoličku posadil a dřevěnou misku s jakýms mo-
kem šedivým přinesl, ježž uložil mi coby lektvar vypítí. Bez rozmyslu pozřel jsem jej, načež mi pot po těle vyrazil a srdce jako na poplach vet vet bilo. Pak *Mirabilis* otázal se mne, koho spatřiti toužím. Znáti dal jsem, že nikoho tolik uzřítí nechci jako matku svou, ještě než zapáchatí počala: jak možno z těchto slov zmatených usuzovati, mok vykonal na mne svůj vliv. *Mirabilis* pak, zvednuv a opět odloživ zrcadlo, jež v komoře viselo, pobídl mě, nechť do něj pohlédnu. Učiniv tak, uzřel jsem jasnou podobu matky své v šatu, ježž nosívala, a v šití pohroužené. Výjev ten nemálo mne ohromil, a kdybych býval klobouk na hlavě měl, vlasy mé do jista by jej vzhůru nadzvedly.

Odloživ zrcadlo, v myšlénkách do čista jsem se zara-
zil. Nedokázal jsem než stočiti zrak k tváři *Mirabiliso-
vě*, který právě k zborníkům oněm promlouval, kázaje o plamenech, ruinách a pustinách, o větru dešti žhavému podobném, o slunci co krev rudém a mrtvých ve svých hrobech hořících, čímž požár města předpověděl. Zbor

ten nikterak nepodobal se tajným sešlostem zednářským s formulemi jejich *Ba, pravdu díš, Snažně prosím* či *Poslyšte toto*; jak v zmatení mém zdálo se mi, žertovali spolu a smáli se. Pak pomazavše si čela a zápěstí čímsi mně neznámým, hotovili se k odchodu. Vstal jsem, avšak Mirabilis dotknul se paže mé, řka: Jen sed', přijdu opět za tebou. Krapet vyděsilo mě, že zanechán bych měl býti o samotě, čehož Mirabilis si povšiml: Neboj se, Faustule, *pokračoval*, zde ničehož ti nehrozí, nic mluvíti na tebe nebude, a uslyšíš-li cos, nehýbej se a sed' klidně. Pak zvedl svíčku, a všickni dvířky do komory sousední vstoupili. Když dvěře za sebou zavřel, spatřil jsem okénko jedinou tabulkou skla vyplněné, jež vedlo do zmíněné komory. Toužil jsem do něj pohlédnouti, avšak neodvážil jsem se z místa se pohnouti, načež jsem, znaven a vyčerpán vším, co se té noci roztodivné událo, v hluboký spánek upadl. Ještě předtím zdálo mi se, že slyším vřeštění jakési, namnoze kočičímu podobné.

Tak započal se můj podivuhodný osud. S Mirabilisem zůstal jsem po sedm dní, a touží-li čtenář zvědětí proč, zde jest odpověď má: předně, nebyl jsem než nuzný chlapec a v zrcadle jeho užírl jsem matku svou; za druhé, Mirabilisovo učení pravdivé jest, jak dále ozřejmím; za třetí, podivu nejhodnější na celém roku morovém bylo, že veškerý tento zbor nákaze ušel díky konání a proroctvím Mirabilisovým; za čtvrté, veškeré záležitosti tyto nanejvýš interesírovaly mne, kterážto zvědavost mocnější a naléhavější byla nežli žízeň a hlad. Byť dnes rád bych zapomněl, co zvěděl jsem, paměť má mi toho nedopřeje.

Děni to vyličím nyní podrobněji: nastalyť chvíle, kdy Mirabilis jako zpítý několikráte v kruhu zatočil se a roz-tančil, až k posledku ve vytržení na zem padl a chvíli co mrtvý ležel. Mezi tím zbor bedlivě hleděl, by nižádný komár, moucha či jiná bytost živá jeho těla se nedotknu-la. Pak Mirabilis k podivení mnohých procitnuv, o jejich

stavu pravém vykládal jim. Tu a tam na zem padl, šeptaje slova nesrozumitelná k čemusi neviděnému a neslyšenému. Poté však obrátiv se požádal: Dejte mi pítí, rychle, čehokoliv, co máte. Několikrátě tváří ke zdi se otočil, lačně a upřeně na ni hledě a kyná k ní, jako by s čímśi se domlouval. Při tom tak silně se potil, až na oděvu jeho pot co kapky rosné zůstával. Poté, z vytržení svého procitnuv, dýmku tabáku ihned si žádal. V hodině nastávající před soumrakem šeptem ke mně promluvil, řka, že ti, jež vyvolí tak jako mne, musí očistěni a obětí posvěceni býti, a že při přijímání chléb zapotřebí s krví nemluvnátka smísiti. Věci tyto však svěřiti papíru nelze, leda oustně převyprávěti, což prověsti budu moci, až se v posledku setkáme.

Ve chvíli této povímť jen tolik, že já, architectus Ecclesiarum Dei, nejsem puritán ni zastánce králův, k reformovaným, katolíkům ni židům nepřináležím, leč k víře starší, jež shromáždění to v Black Step Lane k tanci pudila. Mirabilis toto přesvědčení vštípil mi: Ten, jenž stvořil svět, jest též původcem smrti a my toliko skutky špatnými hněvu zlých duchů vystříhati se můžeme. Špatnosti rozličné z nedokonalostí stvořitele vzešly: temnota ze strachu jeho, stíny z nevědomosti, a ze slzí jeho vody tohoto světa povstaly. Adam po pádu svém nikdy zpět milosti nedosáhl a všickni k zatracení věčnému odsouzení jsou. Hřích nikoli vlastností, nýbrž materií jest, a dětem rodičemi jejich předáván: lidské duše tělesnou povahu mají a přenášejí se a množí, přičemž život sám smrtnou nákazou zatvrzelou jest. Křtíme ve jméno otce neznámého, neb vskutku nepoznaný jest to Bůh. Kristus byl oním hadem, jenž Evu ošálil a v podobě hadí do lůna Panny pronikl. Předstíral, že zemřel a znovu povstal, avšak Dábel byl ten, jenž vskutku ukřižován byl. Učíme rovněž, že Panna Maria po zrození Kristově v manželství vešla a že Kain lidstvu tuze dobrého přinesl. Item jako stoikové věříme, že hřešiti

z přirozenosti své a bez ustání musíme, a s hvězdopravci pak, že veškeré události lidské hvězdy determinují. A takto modlíme se: Co jest žal? Živina světa. Co člověk jest? Nezměnitelné zlo. A tělo? Snopec nevědomosti, fundament strastí veškerých, spolčení zkaženosti, příkrov temný, smrt živoucí, hrobka, kterouž neseme si s sebou. Co jest čas? Člověka vysvobození. Tak praví dávné učení; přehršlí výkladů jeho obtěžovati se nehodlám, ježto nyní v chrámech svých tomuto i nadcházejícím věkům je připomenu. Neboť seznámiv se s Mirabilisem a jeho zbořem, pravou hudbu času poznal jsem, již jako bubnu hlas slyší z dáli ti, kdož uši napjaté mají.

Leč postupme dále: důkaz nevyvratitelný předložím, že Satan Bohem tohoto světa jest a že záhodno jej ctíti. Považme za prvé svrchovanost vyznávání jeho: neb obyvatelé Hispanioly rarášky uctívají, lidé z Calcutty zas sochy Ďáblovy, bohem Amonitů byl Moloch, a lid Carthaga božstvo Saturnovo velebil, jež jest též Rokytným mužem druidů našich. Hlavním bohem Syřanů jest Baal-Zebub, Pán much: zove se též Baal-Phegor, což Zející či Nahý pán značí, a chrám jeho nazýván jest Beth-Peor. U Phoiničanů slove pak Baal-Saman, to jest Slunce. Asyřané zas nazývají jej Adramalech, a též Ježíš, bratr Jidášův. I na ostrovech britských Baal-Saman po způsobu Phoiničanů veleben byl, zvyk kterýžto pak druidové udržovali, nesvěřující nicého papíru a tajemství své dál skrze mysterium Kabbaly předávající. Obětovali tito chlapce, ježto dle víry jejich lidského života stíženého nemocí smrtedlnou či strastmi válečnými toliko tehdy zabezpečiti lze, bude-li na místo něj mládenec nevinný trpěti. Uvažme též, že *daemon* ze slova *daimón* pochází, kterého spolu s výrazem *theos* k označování Boha hojně užíváno jest. Peršané pak pro Ďábla jméno *Div* mají, jež blíží se slovu *Divus* či *Deus*. Též, jak ozřejmuje Tertullianus, *ex sacramenti* blízko má

ke slovům *exacramentum* a *exkrement*. Jak se v tomto verši praví:

Pluto, Jahve, Dagon, Láska, Satan,
Moloch, Joviš, Thetis, Ďábel, Vulkán,
Jehova, Panna, Ten s holí hroživou,
Ježíš i Rokytný muž, Boha jediného zvou.

Walter vzhlédl, řka, Neslyšel jste též čísi zpěv?

Neslyším ničehož než zvuků, jež vydáváš ty, kteréžto za hudbu dozajista označiti nelze.

Cosi jsem zaslechl, *poznámenal* po chvíli, ač musil to býti jen kterýs z nádeníků.

Pracuj na sobě, *odvětil jsem*, a spíše očí než uší užívej: vrtochy tvé tříští nám čas na kusy. Na to drobet znachověl.

Teď slyším jej, jak kopii plánu mého zhotovuje, a opouštíje vzpomínky své, spolu s škrábáním Waltrovým též hluky světské, v nichž jest mi utonouti: dvěří skřipění, vrány krákání a hlas jakýsi, a znovu v nic se měním, neb trýznivým stává se snášeti tyto zvuky plynutí času, jež rozeznějí se a tichnou zas jak srdce vetování, unášejíce nás k hrobu.

Leč záležitost tuto ponechme nyní stranou a na věci počátek a konec pohledme: druidové každoročně setkávali se v Londýně, poblíž místa, jež nyní zove se Black Step Lane, a mysteria jejich posvátná kterýms z křesťanův předána byla. Jozef Arimatejský, kouzelník, jenž tělo Krista jejich pomazal mastmi vonnými, do Britanie přibyl a druidy hluboce ctěn byl. Bylť první křesťanský kostel v Glastonbury právě jím fundýrován, kde první z opatů, sv. Patrik, pohřben pod pyramidou kamennou dlí: neb křesťané tito tak záhy v Britanii díky působení a věhlasu druidů a jejich magii se usadili. Pročež pod místem, kde dnes v Bathu kostel katedrální stojí, chrám na počest Molochovi aneb

Muži rokytnému zbudován byl. Chrám Astartin v místě, kde nyní Pavlův jest, býval a Britanové převelice jej ctili. V místě dnešního opatství westminsterského pak tyčil se chrám Anubisův. Zavčas připojí se k nim i kostely mé vlastní a temnota po temnotě další volati bude. V tomto věku rozumu a strojův lidé někteří daemony pouhými chimérami či strašáky zovou, a jakáž pomoc, jestliže v pana Hobbese, Greshamovy následovníky či básně podobné věří. Přítí se s takovými nelze, již zatvrzelí v bludech svých zůstávají a persvadýrovati se nedají. Pročež obracím se k záhadám nekonečně posvátnějším a ve společenství se strážnými duchy země ve Spitalfields, Limehouse a Wappingu kameny na sebe vrším.

Musím tedy po pořádku postupovati: hodným uznal jsem toto předznamenání ke kostelu spitalfieldskému vyličiti, ježto o pouť vleklou bez cíle běží, a právě nyní k hrobce či labyrintu spějeme, ježž u chrámu onoho hodlám zbudovati. Mám při sobě vypravování o Kottově doupěti aneb quartýru podzemním, jak zove se, nově objeveném na gruntu toliko dvě míle od Cirencesteru, jenž Coltonovo pole obecně slove. Nádeníci dva u paty kopce šterk dobejvali (vlivem počínání jich nyní o víc než dvanáct stop klesl), když vnáhle povšimli si, že zem na oné straně kyprá jest, a vzápětí vchod do nitra jeho našli. Nemálo podivuhodný se jim jevil, spíše co dílo člověka nežli přírody, pročež s lucernou odvážili se vstoupiti. Vešliť do průchodu hrozivého, ne více než na tři stopy širokého a čtyři stopy vysokého, kde horko veliké jako v peci panovalo. Mrtvolný zápach dlel tam a chámovina rozličná průchod zpola zaplňovala. Na stěnách desky jakés visely, kterýchž dotknuli se, by podstatu jejich po hmatu odhalili, leč ty rozpadly se v prach: z místa toho pak průchod do komory čtvercové uzřeli, kam vejdouce, proti sobě kostru mládence neb malého muže uzřeli. Poděšení jsouce ono místo

temné kvapně opustili a nahoru na povětří dospěli, když v tom kopec opět ssul se.

Četba o události oné vnukla mně myšlenku, že o dějiště mysterií musilo se jednati, o jakých Mirabilis jedenkráte mi vypravoval: zde mládenec, jenž obětován býti má, do podzemní komory uzavřen jest a kámen veliký před vchod její dovalen. I v temnotě sedí po sedm dní a sedm nocí, načež má se za to, že branou smrti prošel, a osmého dne vynesou ven mrtvolu jeho s jáсотem velikým, ježto ona komora coby místo svaté, Pánu smrti zasvěcené, ve známosti jest. Pročež, když s Waltrem hovořil jsem o naší hrobce nové či prostoru ohrazeném, myšlenky moje v hlubinách skryté dlely: můj vlastní quartýr podzemní temný bude a pro ty, kdož ocitnou se v něm, labyrintem pravým se stane. Nebude též prázdný jako loch Kottův: náhrobků a krypt v něm není, však hned vedle jámy nachází se, kam rodičové moji spolu se sty, ba co dím, tisíci jiných uloženi byli a jež nyní zcela zakryta a zapomenuta jest. Kupy této zmaru a odpornosti kostel můj znamenitě využije. Jak mi jedenkráte Mirabilis vyložil, zrno, když mře a v zemi hnije, pak znovu vzedme se a ožije – pročež kde množství lidí umrlých, jen pohřbených a v zemi uložených se nachází, tam shromaždiště Sil jest nám hledati. Přiloživ ucho k zemi, slyším, jak spolu navzájem léhají, a jejich hlasy slabé v kostele mém rozléhají se: jsouť to mé grunty a pilíře.

Waltře, *vzkřikl jsem*, procitni z dřímoty a chop se pera! Času není nazbyt, pročež napiš komisi: Ctní pánové, vidí mi se za slušné uvědomiti slovutnou radu, že dle plánu původního hřbitov spitalfieldský byl by natolik malý, že k pohřbívání vkrátce nemohl by dostačovati. Ukázaloť se nezbytným, abych nosník věže a též paty sloupů v hlavní části kostela výš posunul a víc prostoru tak získal, hrobku však navrhl jsem oddělenou od budovy kostelní, jak sir

Christopher sám přáti si ráčil, a zbudoval ji po způsobu věku čtvrtého, časů nejryzejšího křesťanství, jak patrně z náčrtu, kterýž přikládám. Na zemi pak pyramidu bílou vztyčil jsem, jakou u katedrály glastonburské lze nalézt, leč malou a hrubým kamenem bez vápna lemovanou, taktéž po způsobu starých křesťanův instalírovanou. To vše v dokonalé ouctě předkládám, a ty rychle piš, Waltře, dokavad zápal drží se nás.

Takto tedy záměr svůj tlacháním pobožným jako nějaký lump halím, a tímto lešením slov oučel jeho pravý skrývám. Co se prostory samé dotejče, zpevněna bude toliko v místech, jež váhu stavby ponesou, a uvnitř co labyrint spleťtý spořádána. Ve zdi dutiny ponechány, kam symboly tyto umístím: *Nergal*, neboli světlo záhrobní, *Ashimu*, která vinu značí, *Nibhas* čili vidinu a *Tartak*, pouta. Tato víra a mysteria pravá nesnadno se zachycují, neboť lidé sprostní v nevědomosti dlící ze strachu odvrhnou jich. Jestliže však ke skutkům násilným nedojde a labyrint ten očím sprostným skryt zůstane, po tisíc let přetrvá.

A nyní slyšte, kterak dílo mé z půdy hřbitovní povstalo a mrtví k živým volají: jest zvykem cechu našeho, že syn kameníkův nejvyšší a poslední kámen na vršek věže klade. Mládenec tento, Thomas, syn pana Hilla, čilý co jiskra byl, deset či jedenáct roků stár a ustrojení bezvadného: plet měl světlou a ruměnec mu ji krášlil, kučery husté, na záda jeho spadající. Toho rána, kdy výstup podnikl, nacházel se v dobrém rozpoložení, a mrštně šplhající po lešení vstříc věži, věřil, že půjde o zábavu znamenitou. Podruzi a kameník, otec jeho, hleděli naň, volajíce: *Jak to jde, Tóme?, Ještě jeden krok!* a podobně, já však u pyramidy nedávno zbudované postával mlčky. Znenadání poryv větru zvedl se a vidno bylo, že chlapec, přibližující se bání, odvahy pozbývá, jak mračna uhánějí nad hlavou jeho. Na okamžení

upřeně na mne pohlédl a já vzkřikl: *Dál! Dál!* Ve chvíli té, právě když vížku špičatou na dosah měl, lešení trámy shnilé či chatrně spojené rozpojily se, hoch oporu ztratil a s věže se zřítíl. Nekřičel, leč ve tváři jeho jevilot se překvapení: linie zakřivené ladtější jsou nad rovné, pomysll jsem, když se stavby hlavní spadl a co ovoce zralé k nohám mým dopadl.

Otec jeho, kameník, o pomoc volaje, k pyramidě se rozběhl, poblíž které nyní Thomas ležel, následován ohromenými nádeníky. Chlapec však v okamžení mrtv byl. Nakláněje se nad tělem, nemohl jsem nepovšimnouti si zhmoždění na hlavě hochově. Z úst jak z mísy krev na zem vytékala. Všickni vůkol strnule co sochy stáli, mlčíce, a já ztěží úsměvu se zdržel, vida je; skryl jsem se však za výraz truchlivý a k otci přistoupil, jenž pod nápořem žalu již k zemi klesal. Smrt synova nemálo jej trýznila, a posléz za synem otcem do hrobu mrštla. Ostatní pak přistoupivše též blíže, tázali se: *Co se přihodilo? Je vskutku mrtv?* a hochá litovali, však já ruky znamením pryč je odeslal. Na to zůstal jsem mlčíc při panu Hillovi, bych mu pomohl vzpamatovati se: z žaláře svého unikl, *děl jsem* nakonec, ale on oukosem na mne pohlédl, pročez víc jsem neřekl. Bolem svým byl již dočista zmámen. Bylt znám svou rozmrzelostí a zarputilostí, nyní však v žalu svém Bohu i nebesům hrubě spílal, což mne těšilo. Zůstal jsem tiše, avšak na tělíčko mrtvé hledě, myšlénka tato v duchu mne pronásledovala: smrt mu sluší, neboť nebál se jí. Otec pokusil se synu Bůh ví proč boty rozepnouti, i odvedl jsem jej stranou a s delicií k němu mluvil. Buď co buď, *děl jsem*, nechej ho podle zvyku pohřbíti, kam dopadl. V mukách svých k tomu svolil, načež dáviti počal.

Všecičko tak hrálo mi do karet. Zásada směšná praví, že *Církev s krví nesnáší se*, to však oučinek na nás žádný nemá: neboť svátost oltární s krví spojena býti musí. I nalezl jsem

oběť pro Spitalfields potřebnou, a nikoli rukou vlastní:
ranou jedinou dvě much jsem zabil, jak říkají, a uhánějíc
v kočáře do Whitechapelu, radost nemírnou jsem pociťo-
val. Na dně propasti dlím, leč tak hluboko klesl jsem, že
hvězd jas o polednách zřím.

Bylo poledne a blížili se ke spitalfieldskému kostelu. Průvodkyně se zastavila před schody a zavolala: „No tak pojďte!“ Pak se k nim obrátila a pokračovala, zatímco levé víčko jí nervózně cukalo: „U takovéhle budovy musíte zapojit představivost. Vidíte, jak je sešlá? Měla by být celá pěkná a čistá, tak jako nahoře.“ Neurčitě pokynula k vížce a pak se sehnula, aby si z lemu bílého pláště odstranila smítko prachu. „Tamhle jako by něco spadlo,“ upozornil kdosi ze skupiny, zatímco si pravou rukou clonil oči, aby si mohl detailněji prohlédnout nebe kolem kostelní věže, ale jeho hlas zanikl v hluku dopravy, který utíchal jen chvílemi: řev nákladáků, jež vyjížděly z trhu před kostelem, a zvuk sbíječek zarávajících se o kousek dál do povrchu Commercial Road okolím tak otřásaly, že to vypadalo, jako by se jim pod nohama celé chvělo.

Průvodkyně si otřela prsty do papírového kapesníku a pokynula skupině, aby pokračovala. Spěchali pryč od hluku vstříc labyrintu ulic a uliček poblíž kostela a nevnímali kolemjdoucí, kteří na ně bez zájmu hleděli. Pak do sebe na úzkém chodníku navzájem vrazili, jelikož průvodkyně se zastavila a vzhledem k relativnímu poklidu místa zaujala důvěrnější tón: „Jsou mezi vámi nějací Němci?“ Aniž by počkala na odpověď, pokračovala: „Právě velký německý básník Heine řekl, že Londýn se vzpírá představivosti a láme člověku srdce.“ Nahlédla do poznámek, zatímco z nejbližších domů se ozývaly tlumené hlasy. „Jiní básníci zase prohlašovali, že v sobě má cosi velkolepého a věčného.“ Letmo pohlédla na hodinky a ke skupině se donesly další pouliční zvuky: tiché hlasy

se mísily s útržky z televize a rádia a ulice vyplňovaly také nejrůznější melodie, pozvolna stoupající nad střechy a komíny. Obzvláště jednu píseň bylo slyšet hned z několika obchodů a domů: vznesla se nad ostatní a pak rovněž zmizela nad městem.

„Když se postavíme tady a pohlédneme k jihu,“ otočila se k nim průvodkyně zády, „uvidíme, kudy se šířil Velký mor.“ Poblíž na sebe pokřikovaly nějaké děti, a tak zvýšila hlas. „Asi je těžké si to představit, ale jen v téhle části města si choroba vyžádala přes sedm tisíc obětí včetně sto šestnácti kostelníků a hrobníků.“ Text svého výkladu si dobře pamatovala a věděla, že teď se zasmějí. „A tady dole,“ utnula je, „stávaly první domy.“ Zamžourali směrem, kam ukazovala, a zprvu dokázali rozeznat jen obrys velké kancelářské budovy, v jejíž matné skleněné fasádě se odrážela věž spitalfieldského kostela. Silnice byla po nedávné přeháňce mokrá a jiskřila světlem, které se v poledne linulo z neonů na obchodech a zevnitř kanceláří a domů. Budovy samotné byly rozličně zbarvené – šedé, tmavomodré, oranžové, tmavě zelené – a počmárané slogany a kresbami.

Zdáli zaslechla vlak. „A tady, kde teď stojíme, bývala otevřená pole, kam se ukládali mrtví a umírající.“ Když se na místo někdejších morových polí zadívali, viděli pouze reklamní poutače, které je obklopovaly: noční fotografii moderního velkoměsta se slovy DEJ SI JEDNO NA CESTU zářícími na tmavé obloze nad ním, vybledle sépiovou historickou scénérii připomínající ilustraci ze svazku starých tisků a zvětšeninu usmívající se mužské tváře (i když protějščí budova na plakát vrhala temný stín, který pravou stranu obličeje zakrýval). „Vždycky to bývala velmi chudá oblast,“ pronesla, když vtom mezi nimi prošla čtveřice dětí, jejichž pokřik a hvízdání bylo slyšet už předtím. Cizinců si nevšímalý, dívaly se přímo před sebe a skandovaly:

Co hledáš v tý díře?
Kámen!
Co uděláš s tím kamenem?
Nabrousím nůž!
Co uděláš s tím nožem?
Uříznu ti hlavu!

Pochodovaly dál, a pak se otočily a sledovaly, jak průvodkyně skupinu vede vpřed. Zatímco se pokoušela vybavit si více informací o čtvrti, jíž procházeli, její zápal pohasl: jestli si na žádné nevzpomenu, řekla si, budu si je prostě muset vymyslet.

Ulice kolem kostela se brzy zaplnily dětmi, jež se vyvalily se smíchem ze školy a pokřikovaly na sebe nesmysly, až nakonec převládlo skandování: „Pojď do kruhu! Pojď do kruhu!“ Nato zazněla otázka: „Kdo je to?“ a odpověď: „Ty jsi to!“ Doprostřed kruhu strčili malého chlapce s očima zavázanýma starou ponožkou a třikrát jím zatočili. Stál zcela nehnutě a odpočítával, zatímco děti kolem něj tancovaly a volaly: „Nebožtíku, vstaň! Nebožtíku, vstaň!“ Pak se rychle a znenadání s rukama rozpřaženýma před sebou vrhl vpřed a ostatní se s vzrušeným a bojácným jekotem rozprchli. Někteří běželi ke kostelu, ale ani jeden se neodvážil vstoupit na jeho pozemek.

Z něj je nyní pozoroval Thomas, přikrčený za nevelkou pyramidou, jež byla postavena společně s kostelem. Pozdně odpolední slunce vrhalo na drsný vybledlý kámen, po jehož dutinách a rýhách přejížděl prstem, stín jeho postavy. Dívat se přímo na děti se bál, ale nechtěl si nechat uniknout ani jednu z jejich kratochvílí. Cítil, jak se pyramida chvěje, když nákladní auta s rachotem zatáčela do Commercial Road a vířila přitom oblaka prachu. Jednou si s úžasem všiml, že nad otevřeným ohněm se chvěje vzduch, a od té doby si tento pohyb vždycky

spojoval s teplem. Pyramida musela být horká, i když to necítil. Odskočil od ní, rozběhl se ke kostelu, a když už byl téměř u kamenné zdi, zvuky okolního světa zeslábly, jako kdyby je tlumila samotná hmota budovy.

Když se k němu přiblížil, vzhled kostela se proměnil. Zdálky stále působil jako majestátní stavba vyrůstající z přehršle ulic a uliček v okolí spitalfieldského tržiště a Brick Lane, jejíž obrovská masa jako by zahrazovala několik ulic a jejíž špičatá věž byla vidět ze vzdálenosti více než dvou mil. Ti, kdo si jí povšimli, na ni ukazovali se slovy: „Támhle je Spitalfields a vedle Whitechapel!“ Když se teď ale ke kostelu blížil Thomas, chrám se proměnil z jediné velké budovy v několik svébytných míst – některá hřejivá, jiná chladná či vlhká, další ponořená do věčného stínu. Znal každý detail exteriéru kostela, každý zchátralý pilíř a mechem obrostlý kout, jelikož právě zde většinu dní sedával.

Občas vyšel těch patnáct schodů a vstoupil dovnitř. Klekl si před malým postranním oltářem, rukama si clo-nil oči jako při modlitbě a představoval si, jak staví svůj vlastní kostel: zbudoval popořadě sloupoví, chrámovou loď, oltář, věž, ale pak se pokaždé ztratil ve spletitém sledu místností, schodišť a kaplí a musel začít znovu. Cesty do nitra kostela podnikal ovšem zřídka, jelikož si nikdy nemohl být jistý, že tam zůstane sám: když se v pološeru ze zadní části ozvaly kroky, rozklepal se strachem. Při jedné příležitosti ho ze zasnění vytrhly hlasy, které uniso-no deklamovaly: „Sejmi ze mne svůj mor. Ach, drtí mne ruka tvá a padám, padám...“ Rychle kostel opustil, aniž se odvážil pohlédnout na ty, kdo se k němu tak nečekaně připojili. V samotě venku ale opět rychle nabyl ztracený klid.

Od jižní zdi kostela dohlédl k ploše, na které architekt možná zamýšlel zřídit hřbitov, ale nyní šlo pouze

o prostor s několika stromy, povadlou trávou a opodál stojící pyramidou. Od východní zdi nic vidět nebylo, až na šterkovou cestičku vedoucí ke vchodu do starého tunelu. Nyní byl zahrazen bedněním, ale velké šedivé kameny u vchodu dávaly tušit, že byl vztyčen již dávno (snad dokonce v téže době jako samotný kostel). Během poslední války sloužil jako protiletectký kryt a od té doby chátral podobně jako kostel. O tomto „podzemním domě“, jak mu říkávaly místní děti, kolovala spousta historek: tunel prý ústil do bludiště chodeb, které se nořily celé míle pod zem, a děti si vyprávěly příběhy o přízracích a mrtvolách, na něž tam člověk mohl natrefit. Thomas, přestože takovým věcem věřil, se však ve chvílích, kdy se tiskl ke kamenné zdi kostela, vždycky cítil bezpečně – tak jako teď, když utekl od pyramidy a pohledu na hrající si děti. Právě zde se také pokoušel uniknout vzpomínce na události téhož dne.

Navštěvoval místní Školu svaté Kateřiny: za uhlově šedých rán sedával v lavici a vychutnával příjemnou vůni křídý a dezinfekce, stejně jako charakteristický pach inkoustu a učebnic. Při dějepise (kterému děti přezdívaly divupis) si rád zapisoval jména a data a sledoval, jak inkoust pokrývá bílou plochu sešitu. Když ale zazvonilo, vycházel na asfaltový školní dvůr váhavě a sám. Ve všem tom jekotu a pokřikování pokradmu přecházel od jedné skupinky ke druhé nebo předstíral, že ho zaujalo něco na zdi či zábradlí, daleko od ostatních. Zároveň však, kdykoliv mohl, poslouchal, co si jeho vrstevníci povídají – a tak se dozvěděl, že odříká-li člověk otčenáš pozpátku, vyvolá tím ďábla. Zjistil také, že když uvidí mrtvé zvíře, musí na něj plivnout a opakovat: „Horkosti, táhni pryč, od domu ti nedám klíč.“ Slyšel, že polibek člověku vezme minutu života, a že když někomu po botě leze černý brouk, brzy mu zemře kamarád. Všechno si to uložil do paměti, jelikož

mu to připadalo jako vědomosti, které mu umožní být jako ostatní. Ti je nabývali jaksi bezprostředně, zatímco on je musel objevit a pak si jich považovat.

Stále totiž dychtil s nimi být a dokonce si s nimi i povídat, přičemž svou dychtivost ochotně dával najevo: právě toto odpoledne po obloze nad dětmi přeletěla formace pěti letadel. Ukazovaly si na ně a skandovaly: „Je válka! Je válka!“ Jejich vzrušení sdílel i on: necítil žádný strach, a jak poskakoval, mával na letadla mizející v dáli a pokřikoval spolu s ostatními, připadal si v nějakém zvláštním smyslu chráněn. Pak k němu však přistoupil jakýsi chlapec, s úsměvem mu zkroutil ruku za zády a tlačil mu ji vzhůru tak dlouho, až byl Thomas nucen vykřiknout bolestí. Pak mu triumfálně pošeptal: „Chceš, aby tě spálili, nebo pohřbili?“ Thomas nakonec zamumlal: „Pohřbili!“ a sklonil hlavu.

„Řekni to nahlas!“

Thomas vykřikl: „Aby mě pohřbili!“, a trýznitel ho pustil. Dějiště Thomasova ponížení přilákalo ostatní, kteří se kolem něj začali srocovat a prozpěvovat:

Thomas Hill je bačkora,
odtáhni ho do dvora.
Rozsekej ho a pak uvař,
pochválí tě každý kuchař.

Věděl, že by neměl plakat, ale jak tam uprostřed školního dvora stál, z očí se mu vyřinuly slzy. Když si toho všimli ostatní, začali hulákat: „Usuš se a vypař se!“ Jeho vzlyky přehlušil řev letadel, která jim opět prolétala nad hlavou.

Nyní se tiskl ke kostelní zdi – v takové poloze, že ho z ulice v podstatě nebylo vidět. Pozoroval trávu a stromy, které jeho úkryt lemovaly, a když se z jedné větve uvolnil list a pomalu se snesl k zemi, vzpomínka na odpoledne